

УДК 355.17:519.816

М.М. Петрушенко

Командування Повітряних Сил Збройних Сил України, Вінниця

СИСТЕМА ВОЄННО-НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПОВІТРЯНИХ СИЛАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В статті наводиться виклад поглядів щодо основних завдань та перспектив розвитку системи воєнно-наукових досліджень Повітряних Сил Збройних Сил України на сучасному етапі, розглядаються основні напрямки вирішення існуючих проблемних питань в системі воєнно-наукових досліджень, які відкриють нові можливості для мобілізації існуючих резервів на користь зміцнення обороноздатності держави.

Ключові слова: система управління науковою діяльністю, науково-технічна діяльність.

Вступ

Постановка завдання у загальному вигляді та його зв'язок із практичними заходами. Подальший розвиток Повітряних Сил (ПС) Збройних Сил (ЗС) України безперервно пов'язаний з формуванням системи воєнно-наукових досліджень, необхідність якої обумовлюється як фактом отримання Україною державної незалежності, так і важливістю ролі воєнної науки в оборонному будівництві.

На сьогоднішній день в ПС ЗС України створено цілісну систему воєнно-наукових досліджень, практично завершено формування відповідних науково-організаційних структур, науково-дослідних установ та консультативно-дорадчих органів, оновлено нормативно-правову базу з організації наукової діяльності.

Певні позитивні зрушення сталися у плануванні наукової роботи, більш конкретнішого спрямування набув зміст науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт. Деякі перспективні наукові розробки пройшли перевірку на практиці під час проведення навчань та тренувань. Зберігається тенденція до збільшення наукового потенціалу та військових вчених в Повітряних Силах.

У той же час недостатньо повно та досить повільно впроваджуються результати наукових досліджень у практику військ. Присутній шаблонний підхід та відсутність наполегливості як з боку замовників воєнно-наукової продукції, так і з боку підпорядкованих науково-дослідних установ в питаннях планування науково-технічної діяльності. За даних умов воєнна наука має забезпечувати упереджувальне науково-теоретичне обґрунтування актуальних проблемних питань розвитку ПС ЗС України, що і обумовлює актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню стану воєнної науки в ЗС України присвячена низка наукових робіт [1 – 3]. При цьому в них не в повній мірі розкриті особливості функціонування системи воєнно-наукових досліджень в ПС ЗС України. Це не дозволяє в повній мірі визначати усю сукупність факторів, які впливають на ефективність функціонування вказаної системи, а отже і розробля-

ти обґрунтовані рекомендації щодо її удосконалення. Тому метою статті є виклад поглядів щодо основних завдань та перспектив розвитку системи воєнно-наукових досліджень Повітряних Сил на сучасному етапі.

Виклад основних положень

Внаслідок динамічних змін в обсязі і змісті завдань щодо будівництва і підготовки ЗС України сьогодні перед воєнною наукою постав ряд актуальних проблем, пов'язаних з розвитком Повітряних Сил. При цьому ефективна наукова і науково-технічна діяльність розглядається керівництвом Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних сил України як важливий чинник успішного розвитку ПС ЗС України.

Для здійснення наукової і науково-технічної діяльності в ПС ЗС України створена і функціонує система воєнно-наукових досліджень, яка включає до свого складу систему управління науковою і науково-технічною діяльністю, систему науково-дослідних установ (НДУ) та систему консультативно-дорадчих органів (рис. 1). Потрібно відзначити, що вказані на рис. 1 елементи системи в цілому відповідають потребам розвитку Повітряних Сил. Особливість їх функціонування на сучасному етапі обумовлена з одного боку потребою наукового обґрунтування та супроводження заходів розвитку ПС ЗС України, а з іншого – проведенням адекватних заходів щодо підвищення ефективності функціонування її складових.

На сьогоднішній день система управління науковою і науково-технічною діяльністю ПС ЗС України досить ефективно вирішує завдання щодо організації, планування, координації, забезпечення і контролю наукової і науково-технічної діяльності. Проте потрібно відмітити і ряд недоліків організаційного плану.

Так однією із головною причин випадків незадоволеної організації наукової і науково-технічної діяльності в ПС ЗС України є недостатньо повне виконання своїх функціональних обов'язків споживачами воєнно-наукової продукції. У багатьох випадках технічні завдання на виконання науково-дослідних робіт складаються несвоєчасно, недостатньо обґрунтовано, без урахування результатів попередніх досліджень.

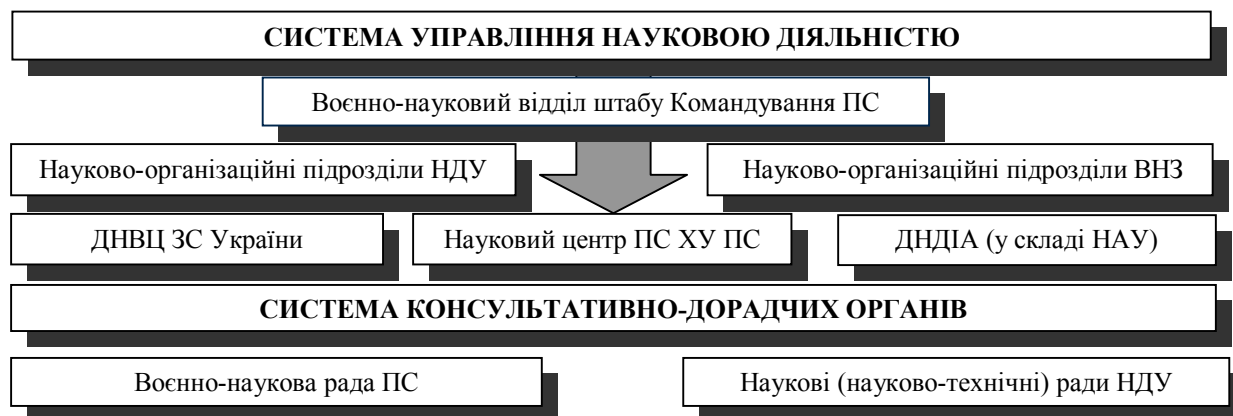

Рис. 1. Система воєнно-наукових досліджень Повітряних Сил Збройних Сил України

Залишається проблемним питання організація взаємодії головних науково-дослідних установ з науково-дослідними установами ПС ЗС України під час виконання науково-дослідних робіт.

Виходячи з цього, органам військового управління потрібно обов'язково враховувати вимоги начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України, який відзначає, що наукова і науково-технічна діяльність має, насамперед, переслідувати інноваційні цілі. Тому під час її планування необхідно рішуче позбавитися рутинності досліджень та клонування тематики, яка себе вже вичерпала. Потрібно не розпорошувати сили на вирішення тривіальних питань, а концентрувати їх на суто актуальних для ПС ЗС України проблемах.

Більш цілеспрямовано й предметно потрібно досліджувати форми і способи застосування ПС ЗС України. При цьому потрібно враховувати, що підвищення ролі ПС у збройній боротьбі – це не суб'єктивне бажання, а об'єктивний історичний процес розвитку сил і засобів збройної боротьби, відображений і в теорії воєнного мистецтва, і в війнах кінця ХХ – початку ХХІ століть [4].

У зв'язку з цим, має бути посилений вплив воєнної науки на розвиток такої важливої галузі воєнного мистецтва, як оперативне мистецтво Повітряних Сил. При цьому, багато проблемних питань воєнного мистецтва та прикладних питань технічного значення повинні вирішуватись на кафедрах Харківського університету Повітряних Сил, які на сьогоднішній день мають достатньо потужний науковий потенціал для вирішення зазначених проблемних питань.

Тому керівному складу університету необхідно чітко визначити завдання кафедр з урахуванням того, що професорсько-викладацький склад повинен не тільки готувати та проводити заняття, але й значну частину загального бюджету часу виділяти для проведення наукових досліджень.

На сьогодні, важливим питанням проведення досліджень є пошук відповідей на протистояння негативним тенденціям, що загрожують зниженню боездатності ПС ЗС України. Потрібно визначити,

які зміни доцільно внести до програм підготовки та оснащення ПС, щоб задовольнити вимоги сучасного воєнного мистецтва. Для цього важливо поєднати в рамках науково-дослідних робіт дослідження воєнно-теоретичного та військово-технічного характеру.

Пріоритетним напрямком мають бути роботи з обґрунтування потреб в озброєнні і військовій техніці, розроблення оперативно-тактичних та тактико-технічних вимог до них.

В свою чергу, визначення в умовах, максимально наближених до бойових, рівня відповідності бойових та інших характеристик нових зразків ОВТ оперативно-тактичним та тактико-технічним вимогам потребують вирішення цілої низки проблемних питань, а саме: створення сучасного вимірювального та реєструючого обладнання, для проведення випробувань та забезпечення контролю тактичної обстановки та управління експериментами (стрільбами); розробка ефективного нормативного та організаційного механізму цільового виділення і постачання потрібних для проведення державних випробувань модернізованих зразків озброєння і військової техніки матеріально-технічних та фінансових ресурсів; створення чітко визначеного порядку, відповідальності та контролю виконання робіт по усуненню недоліків та реалізації пропозицій з удосконалення зразків озброєння та військової техніки за результатами випробувань.

Для цього необхідно передбачити включення в державне оборонне замовлення комплексу дослідно-конструкторських робіт по створенню багатофункціонального полігонного випробувального комплексу, розробці сучасних універсальних засобів бортових вимірювань та телеметрії для випробувань авіаційної і ракетної техніки. При цьому, потрібно розробити механізм окремого цільового фінансування випробувальної структури в рамках кожної дослідно-конструкторської роботи, яка спроможна забезпечити гарантоване використання коштів на підготовку та проведення етапу випробувань.

Реальною вимогою часу є потреба визначення реальної віддачі від закінчених наукових проектів. Є

нагальна необхідність зробити цей показник головним під час визначення ефективності проведення наукових досліджень. Для цього вкрай актуальним завданням в системі воєнно-наукових досліджень є розроблення єдиної методології таких розрахунків на основі визнаних принципів і методів менеджменту в сфері інноваційної діяльності.

Важливим напрямом наукової роботи повинні залишатися наукові та науково-практичні конференції та семінари. Вони повинні проводитися за тематикою найважливіших проблем ПС ЗС України, забезпечувати колективне обговорення відповідними фахівцями визначених проблем, проводити обмін досвідом наукової та науково-технічної діяльності тощо.

На заходах оперативної підготовки з органами військового управління та військами (силами) наукові дослідження, як і раніше, повинні спрямовуватися на перевірку теоретичних розробок вимогам практики. При цьому не варто допускати розпорошення зусиль воєнної науки. Найбільшу увагу слід приділити проведенню математичному моделюванню з питань застосування авіації, зенітних ракетних, радіотехнічних військ в операціях оперативного угруповання військ.

Значний внесок у підвищення ефективності функціонування воєнно-наукових досліджень ПС ЗС України повинна зробити система консультативно-дорадчих органів. Для цього потрібно удосконалити тематику та методику проведення засідань Воєнно-наукової ради ПС ЗС України, науково (науково-технічних) рад НДУ.

Безперечно, розвиток системи воєнно-наукових досліджень Повітряних Сил на сучасному етапі не можна розглядати ізольовано від розвитку аналогічних систем інших видів ЗС України. Це велика комплексна проблема, яку слід розглядати з позицій системного підходу.

На сьогоднішній день можливими напрямками удосконалення системи воєнно-наукових досліджень ПС ЗС України є:

удосконалення структури та системи науково-дослідних установ та ВВНЗ;

подальша інтеграція воєнної науки та військової освіти;

зміцнення зв'язків з науковими установами інших центральних органів виконавчої влади України в рамках створення єдиної системи наукових досліджень в інтересах ПС ЗС України.

Безумовно, як і будь-яка велика комплексна проблема, розвиток системи воєнно-наукових досліджень Повітряних Сил має певні пріоритети реалізації окремих напрямків. Для їх визначення є доцільним залучення експертів – досвідчених фахівців з різних сфер військової справи.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином науковий потенціал, який зосереджений в ПС ЗС України, має значні резерви щодо його більш повного використання. Вирішення існуючих проблемних питань в системі воєнно-наукових досліджень ПС, відкриють нові можливості для мобілізації цих резервів на користь зміцнення обороноздатності нашої держави.

Список літератури

1. Руснак І.С. *Воєнна наука: стан, перспективи розвитку та практичні завдання* / І.С. Руснак // *Наука і оборона*. – 2001. – № 1. – С. 24-29.
2. Кохно В.Д. *Воєнна наука: результати і перспективи* / В.Д. Кохно // *Наука і оборона*. – 2004. – № 1. – С. 3-8.
3. Саковський Г.А. *Воєнна наука: результати і завдання* / Г.А. Саковський, В.В. Хижняк // *Наука і оборона*. – 2005. – № 2. – С. 16-22.
4. Клімов С.Б. *Роль і місце Повітряних Сил у загальній системі застосування Збройних Сил України* / С.Б. Клімов // *Наука і оборона*. – 2005. – № 1. – С. 23-26.

Надійшла до редколегії 18.05.2009

Рецензент: д-р техн. наук, проф. В.Д. Карлов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

СИСТЕМА ВОЕННО-НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ ВОЗДУШНЫХ СИЛАХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ: ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

М.М. Петрушенко

В статье приводится изложение взглядов относительно основных задач и перспектив развития системы воєнно-научных исследований Воздушных Сил Вооруженных Сил Украины на современном этапе, рассматриваются основные направления решения существующих проблемных вопросов в системе воєнно-научных исследований, которые открывают новые возможности для мобилизации существующих резервов в интересах укрепления обороноспособности государства.

Ключевые слова: система управления научной деятельностью, научно-техническая деятельность.

UKRAINIAN AIR FORCE SYSTEM OF MILITARY-SCIENTIFIC RESEARCHES: MAIN TASKS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

М.М. Petrushenko

Points of view statement is presented in the article in relation to main tasks and development prospects of the Ukrainian air force system of military scientific researches on the modern stage, basic decision directions of existent problems are examined in the system of military-scientific researches which will open new possibilities for mobilization of existent reserves in behalf of country defense potential strengthening

Keywords: control system of scientific activity, scientific and technical activity.